

Erik Skyum-Nielsen

BESKYT VORE VÅDOMRÅDER!

Tematik og formsprog i
Nye digte

1

Sådan som Søren Ulrik Thomsens lyriske produktion tegner sig netop nu, står *Nye digte* (1987) smukt i midten. Derfor er det ikke så mærkværdigt, om den i sine første, mest korte tekster tit vækker mindelser om *City Slang* (1981) og *Ukendt under den samme måne* (1982), og hvis den ved sine sidste, ofte temmelig lange digte synes at foregribe det formsprog, der foldes ud i de to samlinger fra 1990'erne, *Hjemfalden* (1991) og *Det skabtes vaklen* (1996).

Men udover at række bagud og pege fremad skiller *Nye digte* sig også ud derved, at den spænder over et vidt register af lyriske former. Derfor har den også fået en nedtonet titel, en nøgtern, tom varedeklaration, der blot oplyser, at der efter *Mit lys brænder* (1985), som nogle spåede ville blive Søren Ulrik Thomsens selvmord som digter, fordi enhver ny tekst herefter blev en sekundær størrelse, en ydmyg udskrift af teorien, at der efter en sådan metapoetisk refleksion alligevel lod sig skrive digte, *nye digte* endda.

Mangfoldigheden i bogens formsprog gør, at det måske er mest berettiget at kalde den en *digt-ansamling* fremfor en samling. Der er kasseformede tekster af den art, vi først rigtig fik vænnet os til i 1990'erne, hos Katrine Marie Guldager, Morten Søndergaard og Carsten René Nielsen. Der er et "Dansk haiku" og en dims, der gud hjælpe mig kalder sig "Dansk digt"! Der er aforismer og abrupte metapoetiske stykker. Og så er der mobile-lignede strukturer, der gentager minimalismen i *Ukendt under den samme måne*, og fine arabesk-strukturer, der som nævnt lægger op til fremgangs-måden i *Det skabtes vaklen*.

Hvad der i *Nye digte* trods alt skaber samling på det ellers ret usammenhængende, er tonen, brugen af personligt pronomen, tidsopfattelsen, tematikken og det poetiske inventar.

I tone er *Nye digte* følsom på grænsen til det klagende, den er elegisk på kanten til det sentimentale. Og havde vi ikke forlængst skrottet termen "centrallyrik", som osrer af hengemt, fordomsfuld avantgardisme og deskriptivt set er af ringe værdi, så ville vi nok hæfte den på netop *Nye digte*, hvor det lyriske jeg uophørligt taler om sin ensomhed og søgen. En enkelt anmelder, Hans-Jørgen Nielsen i *Information*, fik da også hele samlingen uhjælpeligt galt i halsen af netop denne grund og udnævnte Thomsen til en sent ankommen enearving til Johannes Jørgensens klynk og klage, dengang man gik rundt på Frederiksbergske villaveje, skuttende og skammende sig, dersom man aftenen inden havde været i byen og det tidligt var blevet sent.

Hvad Hans-Jørgen Nielsen imidlertid frejdigt læste hen over, var samlingens øvrige enhedsskabende momenter. Tidsopfattelsen, hele definitivitets-tematikken og det omhyggeligt valgte poetiske inventar, hentet fra naturens fugtigere regioner. Beskyt vore vådområder! kunne såmænd have stået som motto.

3

At der i forhold til Thomsens to første samlinger virkelig er sket et eller andet med tidsopfattelsen, fremgår af talrige anslag, optakter holdt i præteritum: *Jeg fandt og jeg fandt og jeg tabte det hele igen ... Søster jeg så dig ... Vi blev ikke født med vor gode vilje ... Som ung skrev jeg breve ... Som yngre ville jeg være noget helt specielt...* Det er næsten som at høre Johannes V. Jensen sige "Som dreng skar jeg skibe" og at læse Benny Andersens parodi herpå: "Som dreng skar jeg tænder".

Præteritumsformerne siger så meget som, at der er gået tid, og at jeg'et nu befinder sig et helt andet sted end før. Igår var igår, som der står. Samme funktion har naturligvis perfektumsformerne: "Jeg er blevet for lille til mit liv" (15), "lyset er gået og varmen er væk" (30). Miraklernes tid er nemlig forbi. Der er sange, der ikke kan synges mere, en konstatering, der uvægerlig må ramme Søren Ulrik Thomsens egne tidligere digte og hele dét blå rum, de blev til i og for en tid var del af, dengang det oceanisk ekspansive jeg spejlede sig i byens facader.

Bærende i den vidtspændende samling er nemlig oplevelsen af at være trådt ud af et rum (spejlingens) og herfra fortsætte videre. Digteren kan nu sætte punktum, idet han distancerer sin egen tidligere oplevelses- og livsform, ja analyserer den, så det, der før syntes gådefuldt, nu giver andre, klarere meddelelser fra sig. Han bliver herefter i stand til at præcisere „nye

digte“ omkring nye gåder, som ganske vist opleves som værende dybt personlige, men som inderst inde viser sig af almenmenneskelig art. Det fælles og det individuelle har med andre ord forskudt sig, således at Søren Ulrik Thomsen i stedet for de første to digtsamlingers kredsen om splitelse, jeg-tab og omverdenstab sætter en kredsen om alt det, vi mennesker oplever helt alene, men jo inderst inde er fælles om, eller med bogens ord: de „hemmeligheder, jeg deler med enhver“ (22).

4

Samlingens grundstemning kan bedst beskrives som et blidt vemod, der organiserer subjektet forfra, en stemning, der grænser op til vild lidenskab på den ene side og rå galgenhumor på den anden. Der går gennem bogens digte som sagt en erkendelse af *definitivitet*, som samler subjektet, og som derfor ikke må forveksles med resignation. Tematisk handler det om at anskue det individuelle liv i forhold til noget større, som indskrevet i store rum, en ny erkendelse, om hvilken vi, som der står, må bruge “de store ord” (27).

Billedligt udtrykkes det definitive ved konstante henvisninger til *det våde*, dvs. havet, regnen, sneen, alt det, der jo befinder sig uden for det snævert menneskelige, men som derfor også kan korrigere det, og give de tunge følelser en (ganske vist noget instabil) klangbund: ”I oceanets ustyrlige orden / flyder det fastland vi går på.” (29) fastslås det til slut i et digt. ”Et ufatteligt uvejr har rejst sig” (11). Andre tekster benytter nedbør i form af sne eller regn som tegn for en andethed, der ytrer sig efter egen vilje, uden for menneskelig kontrol:

sneens kærtegn
falder på jorden
(13)

i den tidlige morgen
mens regnen falder
findes en mand,
som er mig
(21)

Mennesket ses i *Nye digte* konstant i forhold til et omfattende Det, jeg’et sættes på plads af et eller andet udefra kommende, altid selvstændigt virkende og konstant ærefrygtindgydende, af et uudgrundeligt Andet, kendetegnet ved, ikke at være skabt af os, ikke at kunne styres af os, og ikke at

kunne forstås af os. Vådt og vældigt som havet, mægtigt og uimodståeligt som blæsten, slår det hele tiden ind i menneskers verden. Efterlader os i skæringspunktet mellem igår og imorgen, anbringer os på en udsat post op ad alt eller næsten intet, henviser os til os selv, men mest heldigvis til hinanden:

Det er helt overflødigt
men strengt nødvendigt
at holde en våge åben i isen,
at krybe i skjul og kysse hinanden -
lade rumskibets lygte kredse om kloden
og håndskriften løbe over papiret
i en gestus på højde med livet.

(44)

Enhver gør holdt i sit eget rum, står der til sidst i et digt, med en af mange *spatiale* metaforer. Uden for subjektets eget rum ligger et kæmpemæssigt, ubeherskeligt univers, ligesom der bag den forsølvede tungs uhyggeligt skønne sange anes en større, en næsten uhørlig musik. Hele tiden måles vi op som små og ubetydelige i forhold til det absolutte andet, samtidig med at vi erkender, at vi ikke har andet end vores krop og vores begrænsende sprog.

Ved definitivitet kan vi i sammenhæng med *Nye digte* forstå en fatal og fundamental hjemfaldenhed til rummet, kroppen og sproget. Digtet kan nu ikke længere spørge åbent ud i byens rum, for nu vedkender det sig de grundstørrelser, der til syvende og sidst udgør ens verden, selv om denne opleves som tragisk begrænset. Især gælder dette sproget: „jeg kan kun ét sprog,“ skriver nu Søren Ulrik Thomsen, „og det bor i mig som en smerte / der først forsvinder i digtenes tusindtungede tavshed“(43).

Sorgen i samlingen udspringer af en eksistentiel erfaring, ofte tematiseret: at livet er så lille en del af alt det der findes, og at det der findes, fylder så lidt i forhold til det der *kunne* findes, og at det der findes, svinder ind til næsten intet sammenlignet med det der *ikke* findes, og at subjektet fylder så lidt i sin verden. Man er, som det fyndigt hedder, blevet „for lille“ til sit liv. Overalt må der således leves midt mellem fravær og rester, mangler og disharmonier. De rum, vi skaber, socialt og personligt, lader sig kun bebo for en tid. Livet og dets vedtagne former passer ganske enkelt ikke til hinanden, hvorfor vi kun eksisterer som „mindre end verden“, på lånt eksistens, eller om man vil, på *nåde* slet og ret.

Det ekspansive jeg må derfor erstattes af et mindre, mere ydmygt, men til gengæld også mere stabilt subjekt, et jeg, der véd, hvad der *ikke* er mig,

og som derfor uden at gå itu kan forholde sig til, hvad det ikke ved, og tale om de steder, hvor det ikke er.

5

Egentlig bringer denne tematik *Nye digte* til at kredse mest om *overgange*. Dens farve er grå. Dens måned er september eller endnu mere oktober. Dens tidsregning er gerne mellemrummets, det umålelige mellemrum, hvori verden hver eneste nat må styrte sammen “lige før endnu en skønne dag” (13), i “sprækken mellem døgn og døgn”, i “timen der tikker sig op imod midnat” (27) eller midt i “lyset før morgen / i søvnens sidste / oktober-mørke” (41).

Mellemrummets og overgangens figur fortættes prægnant i den første sætning af “Tandlæge. Gravsted. Vielsesring”, Søren Ulrik Thomsens epitafium over Michael Strunge: “Da jeg kom var det efterår, men da jeg gik fra tandlægen, var det blevet vinter.” (24) Vi befinder os her igen i det grå, i “de fjorten dage / hvor efteråret er forbi og vinteren ikke begyndt”, for at bruge en formulering fra et rejsedigt, der munder ud i en vemodig kærlighedserklæring til København:

Jo mere jeg rejser i sydens sødlige red-light zone
(hvor jeg højest elsker de dunkle kirkers levende lys)
jo mere finder jeg ud af, at jeg selv er Grå,
grå som Irland og de tunge bramgæs
grå som de fjorten dage
hvor efteråret er forbi og vinteren ikke begyndt -
men allermest grå
som Det grå København
(35)

(Her har forhippetheden på gråhed tilmed drevet digteren ud i verbal omgængelse mod naturen: Bramgåsen (*Branta leucopsis*) er netop ikke grå, men lige så sort og hvid som Broget Fluesnapper. Man må kraftigt mistænke Thomsen for at have valgt gåseart for klangens skyld alene, og helt efter sit eget hoved, på samme måde som det sted i *City Slang*, hvor han fik blandet en Ravn, der jo er en velvoksen kragefugl, sammen med den betydeligt mindre Natravn, der nærmest er en slags granskovs-mursejler.)

Rigest og bedst er *Nye digte* naturligvis, hvor alt det, jeg her har talt om, løber sammen og forløses poetisk. Altså hvor der i en personlig tone tæt på rendyrket melankoli siges farvel til det forgangne og tøvende goddag til

det ukendte kommende, i bevidsthed om det suveræne andet udtrykt ved det kolossale, våde:

Jeg vågner i timen mellem to døgn;
begge er lige langt væk.
I mørkets og lysets sammenløb
er det både i går og i morgen.
Langt herfra
glider et lydløst ishav,
et firben sover sin brændende søvn.
Skyggeløs så jeg mig selv i en anden,
nu ser jeg en anden i mig:
Et brændende ishav langt herfra,
lydløst glider et firben.

(42)

Det er dette firben, der pryder omslaget, med en lang hale, som det før eller siden vil tabe.

Med *Nye digte* foretager Søren Ulrik Thomsen dels et tematisk spring, dels et klart skift i tone, fra ekstatisk besyngelse til sørgmodig klage, fra de første to samlingers rendyrkelse af det beskrivende til en indkredsning af det af-skrivende. Resultatet bliver en grundstemning, der i sidste tredjedel af *Nye digte* suverænt har fundet sin form: vemodig, men ikke sentimental – afklaret, men ikke resigneret – og udsat, ensom, ikke fordi nogen har forladt jeg'et, men fordi mennesker nu en gang er ensomme ved siden af og samtidig med alt, hvad de ellers er. Det er denne stemning, denne klarhjernede melankoli, der videreføres og rendyrkes i Thomsens næste digtsamling, *Hjemfalden*.

Note

Artiklens iagttagelser følger sig til min læsning af det følgende værk i "Kunstens modstand. Forholdet mellem digtning og kristendom belyst ud fra Søren Ulrik Thomsens digtsamling 'Hjemfalden'", *Kredsen*, 59. årg. nr. 1, 1993, s. 69-92.

ERIK SKYUM-NIELSEN, født 1952. Mag.art. i nordisk litteratur. Litteraturkritiker ved *Information*. Forskningsbibliotekar ved Det Kongelige Bibliotek.